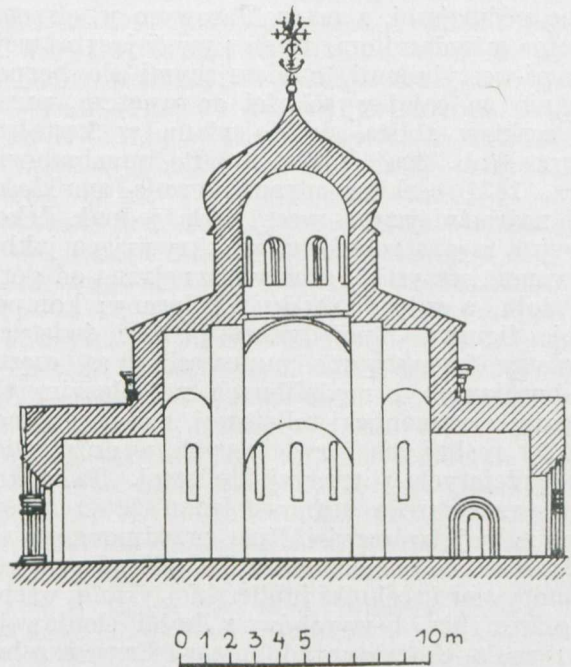

Juriew Polski, miasto przy ujściu rz. Gzy do rz. Kołokszy w byłej guberni włodzimierskiej, w okolicy nizinnej, założone przez ks. Jerzego

Ryc. 91. Juriew Polski. Przekrój poprzeczny Soboru
Gieorgija, wg IKDR, t. I

(Jurija) Dołgorukiego, wzmiankowane pierwszy raz w r. 1177. W związku z rozdrobnieniem feud. i usamodzielnieniem miast Rusi Wło-

Ryc. 92. Juriew Polski. Fragmenty dekoracji rzeźbiarskiej z Soboru Georgija, wg IKDR, t. 1

dzimiersko-Suzdalskiej zdobył także J. P. pozycję osobnego centrum kult. Jego rozkwit nie trwał jednak dłużej jak pół wieku. Największym skarbem sztuki w J. P. jest Sobór Georgijewski, wzniesiony przez ks. Światosława na miejscu dawniejszego (z r. 1152), w l. 1230—34; runął on w w. XV, po czym architekt moskiewski Jermolin ponownie go zestawiał z dawnego materiału (w pierwotnym układzie zachowała się jedynie część dolna do wysokości fryzu kolumnienek). Sobór należy do typu cerkwi włodzimiersko-suzdalskich w ich fazie późniejszej, z czterofilarowym wnętrzem, trzema apsydami oraz trzema wystającymi wejściami-westybulami, otwierającymi się bezpośrednio na całej wysokości do wnętrza, przez co cerkiew zbliża się do planu w kształcie krzyża (ob. Ruś — sztuka). Po przebudowie w r. 1471 cerkiew utraciła swoją smukłość. Jej najważniejszym rysem była jednak dekoracyjna rzeźba reliefowa, przykrywająca jakby dywanem wszystkie ściany zewnętrzne od góry do dołu, a także arkady i kolumny; kompozycje figuralne, pojedyncze postaci świętych i głowy fantastyczne umieszczone są często w bordiurach i medalionach na płaskim tle bogatej ornamentyki reliefowej, złożonej z motywów roślinnych i zwierzęcych, w dużej mierze przejętych z tradycji ludowej. Ta dekoracyjna rzeźbiarska stanowi jeden ze szczytów oryginalnej twórczości Rusi przedmongolskiej. Wszystko, co odziedziczono i skądinąd przejęto (z motywów i techniki jubilerskiej, tkanin wsch., miniatur biz. i wyrobów z kości słoniowej), otrzymało charakter zdobniczy. Przy przebudowie w r. 1471 płyty reliefowe zostały przemieszane i pozamieniane, a części niejednej kompozycji znalazły się w różnych miejscach. Całość stanowiła jednak wielką, konsekwentnie przemyślaną kompozycję ideową i artystyczną o wyraźnych treściach estetycznych.

Lit.: K. Романов, Георгиевский собор в гор. Юреве-Польском, Известия Археологической Комиссии, 36, 1910, s. 70—93; tenże, К вопросу о технике выполнения рельефов собора Георгия в г. Юреве-Польском, Сем. Kond., t. 2, 1928, s. 149—60; tenże, La colonnade du pourtour de la cathédrale de Saint-Georges à Jur'ev Poljskoj, L'art byzantin chez les Slaves, Paris, t. 2, 1932, s. 54—67; Н. Н. Воронин, Зодчество Владимиро-Суздальской Руси, История русского искусства, М., t. 1, 1953, s. 388—91; В. Н. Лазарев, Скульптура Владимиро-Суздальской Руси, тамże, s. 431—41; W. Molè, Sztuka rosyjska, W-w—K-w 1955, s. 52—4; М. Н. Тихомиров, Древнерусские города, wyd. 2, 1956, s. 412—3; Н. Н. Воронин, Владимир, Боголюбово, Суздаль, Юрев Польской, М. 1958. [Wojślaw Molè]